

Міністерство освіти і науки України

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ніжинський агротехнічний інститут

Факультет агротехнологій та економіки

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

Галина МАКЕДОН

2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

ступінь освіти	бакалавр
галузь знань	20 «Аграрні науки та продовольство»
спеціальність	201 «Агрономія»
освітня програма	Агрономія

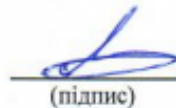
Ніжин – 2022 рік

Робоча програма з дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія» освітньої програми «Агрономія»

Розробники:
Литовченко В.П., к.філос.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол від "02" червня 2022 року № 11

Завідувач кафедри

(підпис)

Олександр СИДОРОВИЧ
(ПІБ)

Схвалено проектною групою освітньої програми Агрономія

Гарант освітньої програми

(підпис)

Андрій СЕМЕНІХІН
(ПІБ)

© Литовченко В.П., 2022 рік
© НАТІ, 2022 рік

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів галузі знань 20 – «Аграрні науки та продовольство» формує інтегральну, загальні та спеціальні (фахові) компетентності та програмні результати навчання, якими володіють здобувачі вищої освіти.

Мета вивчення навчальної дисципліни - дати уявлення про специфіку філософії як важливої форми суспільної свідомості, історичного типу світогляду.

Завдання вивчення дисципліни:

- розкриття специфіки і значення філософії; показати методологічну роль філософського знання в розумінні онтологічних, гносеологічних, аксіологічних і соціальних проблем буття;
- ознайомити з історією філософської думки, зокрема в Україні, з досягненнями сучасної філософії;
- сприяти формуванню у студентів здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільного життя, уміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням завдань економічної теорії і практики.

Навчальна дисципліна формує такі міждисциплінарні зв'язки: дисципліни, що передують: Історія української державності, Українська мова за професійним спрямуванням; дисципліни, що забезпечуються:

Загальні компетентності (ЗК):

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
 - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
 - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
 - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- здатність застосовувати знання та розуміння фізіологічних процесів сільськогосподарських рослин для розв'язання виробничих технологічних задач.

Програмні результати навчання (ПРН):

- аналізувати основні етапи і закономірності історичного розвитку для формування громадської позиції;
- прагнути до самоорганізації та самоосвіти;
- обговорювати і пояснювати основи, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки й права;
- проводити літературний пошук українською та іноземною мовами та аналізувати отриману інформацію.

1. Опис навчальної дисципліни «Філософія»

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань – 20 – «Аграрні науки та продовольство» Спеціальність – 201 - «Агрономія»	обов'язкова	
Змістових модулів - 2	Рівень вищої освіти: перший ступінь освіти: бакалавр	Рік підготовки	
Загальна кількість годин - 120		1	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5		Семестр	
		2	
		Лекції	
		14 год.	6 год.
		Практичні	
		30 год	6 год.
		Самостійна робота	
		76 год.	108 год.
	Форма контролю: залік		

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія як універсальний тип знань

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань

Філософія як теоретичне ядро світоглядного знання. Сутність, структура та історичні типи світогляду. Природа філософського знання. Предмет, структура та основні функції філософії. Історія філософії - об'єктивний історичний процес розвитку світової філософської думки. Сутність, основні ознаки та характерні ознаки основних етапів становлення та розвитку світової філософії. Діалог концепцій, думок.

Тема 2. Онтологія, філософське розуміння світу

Історико-філософські концепції онтології. Генезис поняття «буття». Поняття субстанції. Матеріалістична та ідеалістична онтологія. Моністичні та плюралістичні концепції буття. Буття та небуття. Співвідношення буття та суцього, буття та існування.

Рух та розвиток. Матеріальна єдність світу та класифікація наук. Форми руху матерії. Час та простір як модуси існування світу. Особливості суспільного часу та простору. Співвідношення природи та суспільства у розвитку світу.

Тема 3. Філософська антропологія. Філософія людини

Людина як предмет філософії. Уявлення про природу та сутність людини на різних етапах розвитку філософії. Сутність людини. Антропосоціогенез.

Поняття індивіда, індивідуальності та особистості. Особистість як продукт і творець соціального середовища. Відчуження. Передумови розвитку особистості. Свобода та відповідальність особистості.

Тема 4. Філософія свідомості

Історико-філософські концепції свідомості. Засади виникнення свідомості. Співвідношення онтогенезу та філогенезу.

Тотожність буття та свідомості. Мислення як атрибут субстанції. Закономірність виникнення свідомості як ідеальної форми матеріального.

Свідомість, мислення та мова. Свідомість та самосвідомість. Форми суспільної свідомості: історичні засади диференціації суспільної свідомості на форми.

Тема 5. Гносеологія. Філософія пізнання

Основні гносеологічні концепції в історії філософії. Агностицизм та його сучасні варіації. Суб'єкт і об'єкт пізнання.

Загальні рівні пізнання. Сутність та взаємозв'язок емпіризму та ірраціоналізму. Особливості та підрівні чуттєвого пізнання.

Зміст розсудку. Відмінності формальної логіки у буденній та науковій свідомості. Раціональні методи пізнання.

Категорійний рівень розуму як вищого рівня пізнання. Особливості, рівні і форми наукового пізнання. Основні методи наукового пізнання. Поняття істини. Практика як критерій істинності пізнання та критерій істинності самої практики.

Тема 6. Діалектика - всезагальна теорія розвитку

Діалектика як вчення про всезагальний розвиток. Історико-філософські форми діалектики. Поняття розвитку. Розвиток і саморозвиток. Всезагальність законів розвитку. Альтернативні концепції розвитку.

Основні принципи та закони діалектики. Сутність суперечності. Форми та способи розв'язання суперечностей.

Сутність та зміст категорій діалектики. Співвідношення категорій діалектики.

Змістовий модуль 2. Галузі філософського знання

Тема 7. Філософія суспільства

Основні концепції суспільства у філософії. Поняття суспільства. Суспільство та спільнота. Суспільні відносини та їх структура.

Суспільство як система форм суспільної свідомості. Функції суспільства.

Рушійні сили розвитку суспільства. Діяльність як спосіб існування та розвитку людини й суспільства.

Тема 8. Філософія економіки

Технологічні, фінансові, наукові та соціокультурні засади економіки у філософії економіки. Філософське тлумачення економічних теорій. Економіка в системі суспільних відносин. Людина як суб'єкт економічної діяльності. Економіка в системі соціокультурних, ідеологічних, морально-психологічних і релігійних відносин.

Тема 9. Філософія моралі

Історичний розвиток філософських уявлень про мораль. Категорії моралі. Мораль та моральність. Поняття нігілізму. Абсолютизм та релятивізм у етиці. Формування моральності особистості. Людина як найвища цінність. Етична проблематика в економічній діяльності. Місце етики в сучасному світі.

Тема 10. Філософія релігії

Історичні етапи становлення філософії релігії. Сучасна філософія релігії. Науково-пізнавальний та світоглядний аспекти філософського вивчення релігії. Критичний та апологетичний підходи до визначення сутності та істинності релігії. Роль і місце релігії в сучасному світі.

Тема 11. Філософія культури

Поняття культури. Основні концепції культури. Культура як соціальне, матеріально-духовне явище. Конкретно-історичні типи існування культури. Форми культури.

Національне та загальнолюдське в культурі. Діалогічний характер культури. Культура як спосіб буття людини. Духовна культура як форма ціннісної єдності цивілізації. Людина як творець та творіння культури. Феномени субкультури та контркультури.

Тема 12. Філософія цивілізації

Поняття цивілізації та її основні концепції. Історичні типи цивілізацій. Цивілізація та цивілізації. Сучасна світова цивілізація, її характерні особливості, протиріччя. Поняття: структура цивілізаційних основ розвитку сучасного людства. Інформаційне суспільство.

Світова цивілізація - нова парадигма розвитку. Поняття футурології. Основні футурологічні концепції. Завдання переходу від технологічної до антропогенної цивілізації. Універсальна концепція сталого розвитку. Глобальність як сутнісна ознака сучасної цивілізації. Сутність, походження та основні типи глобальних проблем.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1 (2 кредити ECTS)												
Тема 1.	11	2	3			6	10	0,5	0,5			9
Тема 2.	11	2	3			6	10	0,5	0,5			9
Тема 3.	10	1	3			6	10	0,5	0,5			9
Тема 4.	10	1	3			6	10	0,5	0,5			9
Тема 5.	9	1	2			6	10	0,5	0,5			9
Тема 6.	9	1	2			6	10	0,5	0,5			9
Разом за ЗМ 1	60	8	16			36	60	3	3			54
Змістовий модуль 2 (2 кредити ECTS)												
Тема 7.	9	1	2			6	10	0,5	0,5			9
Тема 8.	9	1	2			6	10	0,5	0,5			9
Тема 9.	10	1	2			7	10	0,5	0,5			9
Тема 10.	12	1	4			7	10	0,5	0,5			9
Тема 11.	10	1	2			7	10	0,5	0,5			9
Тема 12.	10	1	2			7	10	0,5	0,5			9
Разом за ЗМ 2	60	6	14			40	60	3	3			54
Усього	120	14	30			76	120	6	6			108

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія як універсальний тип знань	3
2	Онтологія, філософське розуміння світу	3
3	Філософська антропологія. Філософія людини	3
4	Філософія свідомості	3
5	Гносеологія. Філософія пізнання	2
6	Діалектика - всезагальна теорія розвитку	2
7	Філософія суспільства.	2
8	Філософія економіки.	2
9	Філософія моралі.	2
10	Філософія релігії	4
11	Філософія культури	2
12	Філософія цивілізації	2
Разом		30

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія в системі міждисциплінарних зв'язків	6
2	Єдність матерії, руху, простору, часу	6
3	Форми прояву сутності людини	6
4	Структура свідомості та її основні рівні	6
5	Ідеалізм та матеріалізм як основні напрямки філософії	6
6	Альтернативи діалектики	6
7	Діяльність як спосіб існування соціального	6
8	Економіка і глобалізм	6
9	Проблема людини в філософії	7
10	Людина в системі релігійних відносин	7
11	Сучасні духовні цінності	7
12	Переваги і недоліки технічного прогресу	7
Разом		76

6. Основні види самостійної роботи, передбачені при опануванні навчальної дисципліни:

1. Вивчення лекційного матеріалу;
2. Підготовка до практичних занять;
3. Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
4. Робота з інформаційними ресурсами мереж Інтернет (пошук та обробка інформації);
5. Виконання завдань самостійної роботи;
6. Самоконтроль та самодіагностика засвоєння змісту освіти.

7. Методи навчання

Групи методів		
Засади	Найменування	Характеристики
1. Джерело знань: слово образ досвід	Словесні, Наочні, Практичні	
2. Етапи навчання	Підготовка до вивчення нового матеріалу, Вивчення нового матеріалу, Закріплення вправ, Контроль і оцінка	
3. Спосіб педагогічного керівництва	Пояснення педагога, Самостійна робота	Керівництво: безпосереднє; опосередковане
4. Логіка навчання	Індуктивні, Дедуктивні, Аналітичні, Синтетичні	
5. Дидактичні цілі	Організація навчальної діяльності. Стимулювання і релаксація, Контроль і оцінка, Рефлексія	
6. Характер пізнавальної діяльності	Пояснювально-ілюстративні («готові знання»), Репродуктивні, Проблемного викладу, Частково-пошукові, Дослідницькі	Репродуктивні Продуктивні

8. Форми контролю, методи і критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Кожна з форм контролю має особливості й залежить від мети, змісту та характеру навчання. У процесі навчання дисципліни використовуються наступні форми контролю:

- поточний контроль: усне опитування (індивідуальне, фронтальне, групове), комп'ютерне тестування, виконання практичних завдань згідно програми;
- підсумковий контроль: тестування.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Критерії оцінки виконання навчальних завдань є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок студентів з дисципліни «Філософія». При оцінці завдань за основу слід брати повноту і правильність їх виконання. Необхідно враховувати такі вміння і навички студентів:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання;
- викладати матеріал логічно й послідовно;
- користуватися додатковою літературою.

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{нр}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$	Рейтинг штрафний $R_{штр}$	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70

балів, і рейтингу з атестації (екзамену) – 30 балів. Кожний змістовий модуль теж оцінюється за 100 бальною шкалою.

На рейтинг з навчальної роботи за рішенням циклової комісії може впливати рейтинг з додаткової роботи – до 10 балів і рейтинг штрафний (з від’ємним знаком) – до 5 балів.

Рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_1 \cdot 2 + R_2 \cdot 2)}{4} + R_{ДР} - R_{ШТР}$$

де R_i – рейтингові оцінки відповідно i -го змістового модуля за 100-бальною шкалою ($i=1, 2$);

2 - кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для першого та другого змістового модуля відповідно;

4 - кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни;

$R_{ДР}$, $R_{ШТР}$ - відповідно рейтинг з додаткової роботи і рейтинг штрафний.

Студенти, які набрали з навчальної роботи 60 і більше балів, можуть не складати екзамен, а отримати екзаменаційну оцінку «Автоматично», відповідно до набраної кількості балів, переведених в національну оцінку та оцінку ECTS згідно з табл. 2. У такому випадку рейтинг студента з дисципліни дорівнює його рейтингу з навчальної роботи

$$R_{ДИС} = R_{НР}$$

Якщо студент бажає підвищити свій рейтинг і покращити оцінку з дисципліни, він має пройти семестрову атестацію – скласти екзамен. Останню в обов’язковому порядку проходять студенти, які з навчальної роботи набрали менше, ніж 60 балів. Для допуску до атестації студент має набрати не менше 60 балів з кожного змістового модуля, а загалом – не менше, ніж 42 бали з навчальної роботи.

Рейтинг студента з атестації $R_{АТ}$ визначається за 100-бальною шкалою. Якщо на екзамені з дисципліни студент набрав менше 60 балів, то вони йому не зараховуються – не додаються до набраних балів з навчальної роботи, і за студентом зберігається рейтинг (оцінка), визначений за наведеною вище формулою.

В іншому випадку рейтинг студента з дисципліни $R_{ДИС}$ обчислюється за формулою

$$R_{ДИС} = R_{НР} + 0,3 \cdot R_{АТ}$$

Рейтинг студента з дисципліни переводиться в національну оцінку та оцінку ECTS згідно з шкалою оцінювання.

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Сума балів за всі види навчальної діяльності – рейтинг здобувача вищої освіти	Оцінка за національною шкалою	
	Екзаменаційна оцінка	Залік
90 – 100	відмінно	зараховано
74-81	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

10. Методичне забезпечення

<http://moodle.nati.org.ua/enrol/index.php?id=799>

11. Рекомендована література

Базова

1. Бліхар В.С. та ін. Філософія: підручник. – Л., 2015.
2. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Філософія: підручник. - Х., 2013.
3. Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. - Житомир, 2021.
4. Огородник І.В., Русин М. Ю. Українська філософія в іменах. - К., 1997.
5. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій. – Львів, 2016.
6. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. – К., 2009.
7. Філософія / За ред. І. Ф. Надольного. - К. 1997.
8. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко. – Х., 2021.
9. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
10. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. – вид. 2-ге, перероб. та доп. – Ужгород, 2021.
11. Філософія: підручник / Є.Р. Борінштейн та ін. - Одеса, 2021.

Допоміжна

1. Ареф'єва А.Ю. Глобалізаційні процеси в культурі сучасності // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. - 2022. - № 116. – С.185-189.
2. Вергелес К.М. Антропологічні виміри філософії та релігії // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. - 2022. - № 118. – С.195-199.
3. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К., 1994.
4. Гегель Г. Феноменологія духу. – К., 2022.
5. Горбенко К.П. Поняття екзистенціалу в історико-філософському та соціально-філософському дискурсах // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. - 2016. - № 115. – С.110-114.
6. Декарт Р. Міркування про метод (щоб правильно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках) / Р. Декарт // Психологія і суспільство. - 2015. - № 2. - С. 37-46.
7. Донцов Д. Націоналізм. Дух нашої давнини. - К., 1993.
8. Драгоманов М. І. Шевченко, українофіли і соціалізм // Вибране. - К., 1991.
9. Мельник В.В. Трансцендентальний ідеалізм Канта у світлі сучасних досліджень // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. - 2022. - № 122. – С. 226-230.
10. Ніцше Ф. Жадання влади / пер. А. Онишко, П. Таращук. - К., 2003.
11. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т. - К., 1996.
12. Жан Поль Сартр. Нудота. Мур. Слова К. Основи 1993.
13. Сковорода Г.С. Повна академічна збірка творів / За ред. проф. Л. Ушкалова. – Харків – Едмонтон – Торонто, 2011.
14. Тарасюк Л.С. Зовнішня та внутрішня свобода цілісної особистості // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. - 2022. - № 120. – С. 178-181.
15. Філософія екзистенціалізму як найбільш особистісно орієнтована течія ХХ ст. // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2020. Випуск 29, с. 120-125
16. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. - К., 2020.
17. Фрейд З. Вступ до психоаналізу. Нові висновки. - К., 20021.
18. Фромм Е. Втеча від свободи. - К., 2019.
19. Шевченко Т.Г. Щоденник. - К., 1981.